



FOTO: JAN BENGTSSON



FOTO: JAN BENGTSSON



FOTO: JAN BENGTSSON

Död ved

Kännetecken

Den döda veden är viktig för den biologiska mångfalden i skogen. Död ved förekommer både som stående och liggande i form av högstubbar, torrträd, torrakor, silverstubbar och lågor. Död ved avses här, om inget annat anges, vara minst 15 cm grov och ska ha varit död längre än ett år.

Beskrivning

Död ved uppkommer i våra skogar av olika orsaker. Stormar, bränder samt insekts- och svampangrepp är

några exempel på processer som tillför död ved i skogen. En mycket viktig process i dödvedsbildningen är självgallring i äldre skog som exempelvis i äldre barrskogar, stavagranskog, hållmarksskogar och i stamtäta senvuxna tall- och lövskogar.

Den döda vedens kvalitet är mycket viktig där en variation i nedbrytning, ålder, träslag, senvuxenhet och solexponering ger livsmiljöer för olika artgrupper och arter med specifika behov. Samtidigt som vi har långt kvar till de nivåer av död ved som vi hittar i den obrukade naturen visar studier på att mängden död ved ökar även

MÅLBILD FÖR GOD HÄNSYN

Målbilden syftar till att bevara den döda ved som redan finns och att öka mängden död ved i det brukade landskapet.

- All död ved av alla träslag lämnas vid alla åtgärder
- På magrare marker är även senvuxna och kläna döda träd från 10 cm viktiga att lämna
- Undvik att köra sönder död ved. Vid behov kan hårda stammar flyttas. Lägg inte ris på lågor, då syns de sämre och risken ökar för att de körs sönder.
- Död ved kan skyddas genom att exempelvis trädgrupper eller annan hänsyn lämnas i anslutning, särskilt där det finns koncentrationer av död ved eller grov död ved >30 cm.
- I fuktiga miljöer är naturvärdena hos den döda veden ofta beroende av hög fuktighet, där tas hänsyn oftast bäst genom fortsatt beskuggning t.ex. genom att lämna hänsynsytor.
- Ny död ved bör skapas. Detta kan göras genom stamläggning, högkapning (toppen kan lämnas kvar), ringbarkning eller genom att på andra sätt skada träd i såväl solbelysta som skuggiga lägen i gallring och slutavverkning. Prioritera om möjligt nyskapandet av död ved till att förstärka befintliga naturvärden eller i områden med lite död ved

i den brukade skogen. Alla former och dimensioner av död ved gör nytta för biologisk mångfald men generellt är grov död ved mer värdefull än klen död ved.

Nyligen branddödade träd och hänsyn till dessa behandlas i målbilden "Yngre brandfält".

Naturvärden

Omkring hälften av de rödlistade arterna i skogen är beroende av död ved som föda, växtplats eller boplat. Döda och döende träd av olika slag används av fåglar, insekter och däggdjur vid födosök, som boplat eller skydd. För många insekter är död ved viktig även vid övervintring.

- Döda, stående eller liggande senvuxna träd, även från 10 cm, ger en vedkvalitet som det råder stor brist på i skogen och som är särskilt viktig för vissa lavar, svampar och insekter.
- Brandstubbar och silverstubbar/silverläggor samt torrakor är viktiga substrat för många lavar, vedsvampar och insekter.
- Död ved av lövträd har stor betydelse för många artgrupper t.ex. mossor, lavar, insekter, fåglar och vedsvampar.
- Solbelyst död ved. En del arter trivs i solbelysta miljöer där det är varmt, som i kantzonsmiljöer längs sjö och myr, på hyggen eller i bryn mot odlingsmark. Här finner vi främst insekter med koppling till döda tallar eller lövträd och trädlevande lavar.
- Död ved i fuktiga och skuggiga miljöer. Många vedsvampar och mossor, trivs bäst i skuggiga och fuktiga miljöer exempelvis längs bäckar eller i sumpskogar med ett jämnt lokalklimat. Dessa arter har ofta en koppling till gran och död lövved t.ex. al.
- Död ved i vatten. Död ved skapar ståndplatser, skydd mot rovdjur och vattenströmmar för fiskar. För till exempel öringen ökar lek- och uppväxtområden när mängden död ved ökar.

Hantering av färsk död ved

- Vid stor förekomst av färsk död ved (död <1 år) lämnas inte mer än vad Växtskyddsförordningen tillåter (dispensmöjlighet finns).



FOTO: JAN BENGSSON

- I produktionsytor kan vindfällerna upparbetas förutom träd som lämnats av naturvårdsskäl. Död ved äldre än 1 år lämnas.
- I hänsynsytor och frivilliga avsättningar lämnas alla vindfällerna av löv. I dessa ytor kan färska vindfällda barrträd som överstiger det lagen tillåter tas ut. Uttag i nyckelbiotoper och Natura 2000-områden kan kräva samråd respektive tillstånd.

Inom eventuellt bekämpningsområde tillkommer ytterligare regler. För mer information, se Skogsstyrelsens råd för hantering av stormskadad skog.

När död ved utgör ett hinder eller en risk

Då döda träd utgör säkerhetsrisk, hinder för friluftslivet eller riskerar att förstöra forn- och kulturlämningar kan dessa åtgärdas exempelvis genom att flyttas, fällas eller kapas på högsta säkra höjd. Den kapade delen lämnas som naturvård, men kan flyttas inom beståndet om den ligger olämpligt.



Död ved – några förklarande exempel

Stående död ved

Många arter som nyttjar död ved kräver eller föredrar stående död ved. Till exempel hackar hackspettar ut sina bohål uteslutande i stående träd och deras födosök sker främst i stående träd. Hack och fläk av spettar, gångar och hål efter insekter vittnar om den biologiska betydelsen av stående död ved. Viss stående död ved har fått egna benämningar på grund av särskilda kvaliteter och karaktärer.



FOTO: JEAN-MICHEL ROBERGE



FOTO: JAN BENGTSSON

Torrakor

Torrakor är stående döda träd som har särskilda kvaliteter. Här avses tallar eller ibland granar som är i huvudsak barklösa, vind- och solpinade. Torrakor härstammar oftast från gamla träd eller träd som påverkats av brand. Stamveden och dom få kvarsittande grenarna har ofta en vriden hård grå ved. Oftast är stammen hård ända ner mot marken och bär ibland spår av brand i form av gamla brandljud eller kolrester. Till skillnad från andra stående döda träd gör impregneringen av veden vid stambasen att träden bättre står mot röta.



FOTO: JAN BENGTSSON



FOTO: JAN BENGTSSON

Högstubbar

Ett dött stående träd där kronan brutits av är en högstubbe. En högstubbe kan skapas på naturlig väg

eller tillskapas i samband med avverkning genom att kapa ett levande träd.



FOTO: JAN BENGTSSON



FOTO: JAN BENGTSSON

Liggande död ved

Hit räknas all liggande död ved som uppfyller dödvedsdefinitionen i målbilden. Även mossbeväxta lågor i sena nedbrytningsstadier räknas så länge de har en tydlig kontur. Träd som lutar mer än 45 grader från det vertikala planet räknas som lågor oavsett markkontakt.



FOTO: JAN BENGTSSON



FOTO: JAN BENGTSSON

Silverlågor och silverstubbar är ett viktigt substrat som har stor naturvårdsnytta på kort och lång sikt för många artgrupper. Dels genom att den kolade veden erbjuder ett substrat för specialiserade arter och dels för att dess motståndskraftighet mot röta ger lång varaktighet.

Silverlågor och silverstubbar/ brandstubbar

Silverlåga är en barklös och kådrik låga som vanligtvis är torrakor av tall som fallit. Veden har därför under lång tid exponerats för väder och vind. Även topp- och lumpbitar kan räknas in här. De kan vara mycket gamla och bär ofta spår av tidigare bränder. För att räknas som silverlåga bör veden vara helt eller delvis exponerad, helt moss- och risbevuxna lågor räknas inte in i begreppet.

En silverstubbe är en barklös, hård, kådrik, silvergrå stubbe, också vanligen av tall. De bär ofta spår efter brand och kallas då brandstubbar.



FOTO: JAN BENGTSSON



FOTO: JAN BENGTSSON



FOTO: DAVID RÖNNBLÖM



FOTO: JAN BENGTSSON

Klen senvuxen död ved

Död ved som inte uppfyller minsta diametern (15 cm) men ändå kan anses ha stort naturvärde på grund av särskilda egenskaper. Exempel på sådana kvaliteter är att veden är äldre, senvuxen och ibland vriden. Denna typ av död ved är vanligast på svagare marker (t.ex. myrkanter, berghällar, klapperstensfält), i blockrik mark, eller i skog med stor intern konkurrens (stava-skog). Vedtypen kan även förekomma i form av grenar på naturvärdesträd av tall och gran.

Död ved av löv

Det finns många arter som är direkt knutna till död ved av lövträd, där både död stamved och döda grova grenar är av betydelse. För att förstärka hänsynen till dessa arter, som har en stor variation i sina krav kopplade till träds slag, nedbrytningsstadium, solexponering och grovlek på den döda veden, kan det vara extra viktigt att nyskapa död ved av lövträd utifrån hur det ser ut i det omgivande landskapet.



FOTO: EMMA LILJEWALL



FOTO: EMMA LILJEWALL

Skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn ger vägledning om hur miljöhänsyn bör tas vid planering och genomförande av skogsbruksåtgärder i produktionskog. Målbilderna är framtagna i bred samverkan med utgångspunkt från rådande skogspolitik och bästa tillgängliga kunskap för användning i praktiskt skogsbruk. De är något att sträva efter och ska användas anpassat till aktuell trakts specifika förutsättningar. 2020. Uppdaterad målbilds version februari 2026. Mer information på www.skogsstyrelsen.se/malbilder

